

10 actiepunten voor de energietransitie van onderop

De energietransitie komt op stoom, maar het grote gebrek aan capaciteit, en verlies aan draagvlak vormen een risico voor de uitvoering. Energiecoöperaties kunnen een cruciale rol spelen voor het slagen van de energietransitie. Een grote burgerbeweging draagt bij aan de capaciteit van de uitvoering met bedrijfsmatige energiecoöperaties én gekwalificeerde vrijwilligers. En wanneer burgers zelf het heft in eigen handen nemen met de bouw van wind en zonneparken of met het verduurzamen van hun wijk, gaat het organiseren van draagvlak voor de energietransitie in één beweging mee. Als we samen de juiste voorwaarden scheppen en de drempels weghalen, kunnen we het potentieel van deze groeiende beweging optimaal benutten.

Energie Samen heeft 10 actiepunten opgesteld die nodig zijn om de energiebeweging van onderop in Nederland te versterken en versnellen.

10 actiepunten voor de energietransitie van onderop

Elektriciteit

1. Zorg dat SCE-tarieven toegespitst zijn op de huidige marktcondities
2. Verhoog de grens van de SCE op basis van de nieuwe regels voor staatsteun
3. Dereguleer de oude postcoderoosregeling (PCR) en maak een afkoopregeling voor PCR-projecten
4. Neem de mogelijkheid van "energie delen" voor energiegemeenschappen op in de energiewet

Warmte

5. Schaar energiecoöperaties onder de publieke sector en neem warmteschappen op in de warmtewet WCW (inclusief definitie)
6. Zet een financieringsarrangement voor warmteschappen op (subsidie, ontwikkelkapitaal, dekking onrendabele top)

Financiering

7. Creëer voor burgerinitiatieven makkelijker toegang tot het Groeifonds en andere kennis- en innovatieprogramma's
8. Organiseer een energiecoöperatie-actieplan, dat investeert in het burgerondernemersklimaat in de energietransitie, naar voorbeeld van het MKB-actieplan uit 2018.

Kennis en innovatie

9. Zet een kennis- en innovatieprogramma op voor energiegemeenschappen
10. Investeer in de kennisontwikkeling en -verspreiding voor en door energiecoöperaties met name in de warmtesector en op het gebied van netcongestie

1. Zorg dat SCE-tarieven toegespitst zijn op de huidige markcondities

De huidige SCE tarieven zijn te laag. Van het volledige budget van 150 miljoen is in de eerste drie maanden na opening van de regeling maar 20 miljoen aangevraagd, ten opzichte van 97 miljoen in de eerste drie maanden van vorig jaar. Dit heeft als gevolg dat de sector al een jaar stilstaat.

De (te) lage tarieven zijn een resultaat van de uitgangspunten die gehanteerd worden. Die zijn nagenoeg gelijk aan die voor de SDE++. De SDE++ is echter een subsidie waar marktpartijen met elkaar concurreren voor de goedkoopste locaties en projecten. De SCE, waarbij energiecoöperaties gebonden zijn aan hun postcode, heeft een andere dynamiek die andersoortige uitgangspunten vraagt.

2. Verhoog de grens van de SCE-projecten op basis van de nieuwe regels voor staatsteun

De projecten binnen de SCE zijn, vanwege Europese regels met betrekking tot staatsteun, beperkt tot 500 kWp. Deze grens is onlangs opgehoogd van 500 kWp naar 6 MW voor zonne-energie en 18 MW voor windenergie. Een verhoging geeft energiecoöperatie een grotere kans om zich verder te ontwikkelen naar financieel stevige organisaties. Bovendien bieden deze Europese staatsteunregels lidstaten de mogelijkheid om een andersoortige staatsteunsystematiek te hanteren voor energiegemeenschappen.

3. Dereguleer de oude PCR en maak een afkoopregeling voor de bestaande projecten

De oude regeling verlaagd tarief (de Postcoderegeling) begint een blok aan het been van de coöperatieve energiesector, de energieleveranciers en de belastingdienst te worden. De zeer complexe en administratief zware regeling wordt immers hard geraakt door de verlaging van de energiebelasting en de BTW op elektriciteit.

De sector en de overheid zijn er bij gebaat dat er maar één regeling bestaat voor energiecoöperaties. Wij pleiten ervoor om de oude regeling af te schaffen en de energiecoöperaties met oude postcodeprojecten te compenseren via een afkoopregeling.

4. Neem 'slim energie delen' voor energiegemeenschappen op in de Energiewet

Veel energiegemeenschappen willen het liefst dat de hernieuwbare energie die ze opwekken direct door de eigen leden, of bijvoorbeeld door mensen in de buurt, gebruikt kan worden. Nu wordt hun energie ingevoed in het net en gekocht door een energiebedrijf. Of leden en buurtgenoten hun stroom nu wel of niet afnemen bij die energieleverancier, dat maakt in praktijk niet uit. Als ze dat al doen is het slechts een administratieve verwerking van de geleverde en afgenomen energie.

Het direct gebruiken van de energie door leden, zonder tussenkomst van een energieleverancier, noemen we slim energie delen. Slim energie delen is een vorm van energie delen gericht op minimaal elektriciteitstransport, waarbij de leden van de energiegemeenschap ervoor zorgen dat de geproduceerde elektriciteit direct lokaal afgenomen, opgeslagen, of geconverteerd wordt.

Door het concept energie delen op te nemen in de Energiewet ontstaat er een mogelijkheid voor energiecoöperaties om samen te werken met de netbeheerders en lokaal opgewekte stroom zo lokaal mogelijk te houden. Dit helpt bij het slim gebruiken van het energiesysteem¹.

¹ <https://energiesamen.nu/pagina/118/slim-energie-delen>

Warmte

5. **Schaar energiecoöperaties onder de publieke sector en neem warmteschappen op in de Warmtewet (WCW) (inclusief definitie)**

Energie Samen kijkt positief naar de stap om warmtenetten in publiek eigendom te laten komen. Wij scharen overheden, netbeheerders en energiecoöperaties of een combinatie hiervan onder de publieke sector. Praktisch zijn er al zulke samenwerkingsverbanden in de maak, maar juridisch ligt hier een risico: wanneer in de Warmtewet de warmte-energiegemeenschappen (afgekort warmteschap) niet worden opgenomen en geschaard onder de publieke sector, zullen zij juridisch als private partij gekenmerkt worden. Gezien het belang en de positieve gevolgen van mede-eigendom en directe democratische participatie van bewoners in warmtenetten voor het draagvlak vraagt het specifieke aandacht om dit goed in de nieuwe WCW te regelen.

6. **Zet een financieringsarrangement op voor warmteschappen (subsidie, ontwikkelkapitaal, dekking onrendabele top)**

Om de sector van warmteschappen tot bloei te laten komen is een arrangement van financieringsmogelijkheden nodig voor warmteschappen. Net zoals dat er al is voor gemeenten. Zo'n arrangement moet ervoor zorgen dat een startend initiatief kan doorgroeien tot een professioneel coöperatief warmtebedrijf dat alleen, of in samenwerking met een gemeente of netbeheerder, het energiesysteem in de buurt kan beheren en exploiteren.

Financiering

7. **Creëer voor burgerinitiatieven makkelijker toegang tot het Groeifonds en andere kennis- en innovatieprogramma's**

Nederland heeft een paar mooie grote fondsen die de economische ontwikkeling van Nederland stimuleren. In deze grote fondsen gaan enorme bedragen om. En dat is voor onze sector van burgerinitiatieven in de energietransitie een probleem: toegang tot deze fondsen krijg je namelijk alleen wanneer je of enorme projecten doet of grote consortia bouwt met meerdere projecten. Dit soort fondsen zijn niet ingericht voor gedecentraliseerde bottom up initiatieven. De toegang voor deze initiatieven, zelfs in collectief verband, is te hoog. De investeringskosten die gemaakt moeten worden om überhaupt een aanvraag te kunnen doen liggen buiten het bereik van deze initiatieven.

Wanneer energiecoöperaties toegang krijgen tot deze fondsen kunnen zij grote duurzame projecten opstarten en ontwikkelen. Dit zal vervolgens het veelvoudige aan private investeringen door de leden in deze projecten opleveren, met ander woorden: in de energietransitie. En zo ontstaat er op veel plekken ook een grote boost in de lokale economische ontwikkeling.

8. **Maak een energiecoöperatie-actieplan op dat investeert in het burgerondernemersklimaat in de energietransitie, naar voorbeeld van het MKB-actieplan uit 2018**

Het vorige kabinet heeft in 2018 een MKB-actieplan opgesteld. Dit plan zorgde ervoor dat er structureel en programmatisch gewerkt werd aan de versterking van deze sector. Wij stellen voor om samen met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat een actieplan voor energiecoöperaties op te stellen, dat investeert in het burgerondernemersklimaat in de energietransitie.

Een actieplan en de daarbij komende structurele en programmatische samenwerking met de overheid geeft de mogelijkheid om de ondersteuning goed toe te passen op de veranderende omstandigheden. Zo kan worden ingespeeld op de bestaande barrières, maar ook op nieuwe barrières die er ongetwijfeld ontstaan in de razendsnel veranderende energiemarkt. Het alternatief is dat wij ad hoc bij elke verandering of nieuwe barrière over de oplossingen in gesprek moeten gaan met het ministerie. Wij zouden het daarom prettig (en wenselijk) vinden om de komende jaren om dit gestructureerd en programmatisch samen met de overheid aan te pakken.

9. Zet een kennis- en innovatieprogramma op voor energiegemeenschappen

Energiegemeenschappen worden een nieuwe marktpeler in de nieuwe Energiewet. Deze energiegemeenschappen zijn andersoortige spelers dan de marktpartijen in de energiemarkt. Energiegemeenschappen willen een serieuze rol innemen in de gehele energiemarkt. Daarvoor is de ontwikkeling van kennis en innovatie noodzakelijk. De huidige kennis- en innovatieprogramma's staan ver af van deze burgerinitiatieven en zijn bijvoorbeeld niet goed toegespitst op startende energiecoöperaties: de toegang is voor hen lastig vanwege een gevraagde hoge cofinanciering, of het maken van aanvragen is voor hen omslachtig en te duur. Ook benaderen burgerinitiatieven de vraagstukken van de energietransitie op een andere manier dan tot nu toe in de energiemarkt gebruikelijk is. Daardoor hebben ze andere innovaties nodig dan reguliere marktpartijen.

Een specifiek kennis- en innovatieprogramma, naast de huidige innovatieprogramma's, zou een enorme innovatieboost kunnen geven aan de beweging van energiegemeenschappen.

10. Investeer in de kennisontwikkeling en kennisverspreiding voor en door energiecoöperaties, met name in de warmtesector en op het gebied van netcongestie

Eén van de grootste uitdagingen voor de sector van energiecoöperaties is het ontwikkelingsproces van buurtinitiatieven naar volwaardige warmtebedrijven. Er is een steile leercurve nodig voor honderden buurtinitiatieven die opgezet worden om een eigen warmtesysteem te bouwen in hun wijk.

De tweede grote uitdaging is netcongestie. Voor lokale initiatieven met maar een paar (lokale) projecten is dit een enorm struikelblok. Er zijn voor veel projecten overigens wel oplossingen te vinden, maar vanwege een gebrek aan degelijke ondersteuning en kennis worden die lang niet altijd toegepast.

Het mooie van burgerinitiatieven is dat ze geen concurrenten van elkaar zijn, maar elkaar vanuit het coöperatieve netwerk juist willen versterken. Daarom wordt de kennis die de diverse coöperaties hebben opgedaan niet geheimgehouden voor elkaar, maar transparant gedeeld. Deze kennisdeling moet georganiseerd en gefaciliteerd worden om die benodigde steile leercurve te kunnen maken.

Contact over de 10 actiepunten voor de energietransitie van onderop

Siward Zomer via siward.zomer@energiesamen.nu

Energie Samen

Bezoekadres: Van Deventerlaan 30-40, 3528 AE Utrecht

Postadres: Postbus 4098, 3502 HB Utrecht

<https://energiesamen.nu>

